Norman Károly

Életképek darazsakkal

Darazsakról írok regényt, annak részleteit közölhetem. Töprengtem, mit is felelnék, ha valaki megkérdezné: ugyan mit akarok én a darazsaktól? Mintha bizony egy Stanisław Lem, egy Ray Bradbury földönkívüli lényektől akart volna bármit is, nem pedig a Föld lakóitól... Írok persze más regényeket is, egyszer tán elkészülnek, ugyan nem örülnék, ha addigra már a nagyvilág elrendezné magában „darazsas Normant”... Mégis, majd a regény olvastán akárki a kezébe kaphatná a Nagy Brehmet, a fejemre olvashatná, hogy amit írok, az lehetetlen; ha már egyszer a darazsakhoz fogok, legalább tanulmányoznám a biológiájukat, az etológiájukat. Pár kisebb történetet kell idevetnem. Legyen ez előzetes magyarázkodás afelől, mik fordították a figyelmemet a darazsak felé.

Ajándéknak is szánom, mindazok számára, akik valamikor eltapostak egy pókot, és teltek az évtizedek, és nem felejtették el, és most furdalja őket a lelkiismeret. A pókok, ebből-abból, talán felismerik, hogy ettől az embertől már nem kell félniük. Az elsőt a történetek közül már megírtam bővebben az állatos könyvemben (Állat jön be utoljára, Shirokuma), most csak felidézem.

Darázsfészek a padláson

Jókora lódarázsfészek, a tetőszigetelés nejlonját is áttörte a padlás felé. Hat-nyolcszáz harcigép. Felmegyek a padlásra valami lim-lomért, ijedten észlelem. Korábban már tapasztaltam: a lódarázs őrszolgálata körülbelül két méterről veszélyként érzékeli a közeledőt, mozdul feléje. Ha visszahúzódom, visszarepül a fészek körüli, figyelő körözésére, de ha párszor frusztrálom, villámgyorsan megkerül, és némi mérget fecskendez belém, akár a ruhámon át. Ha pedig ettől sem tűnök el a fészek közeléből, riasztja a többi darazsat. Már egy szúrás is, mint a lórúgás. Nem kockáztathatok, a lim-lomért nem véletlenül másztam föl a szénaillatú sötétségbe. Le kell küzdeni a fészket.

No, a lódarázs is halálveszélyes, ugye, de azért az ember... Két flakon méregpermet elég volt.

Tudni kell, a darázsfészek nem pihenő, hanem keltetőkamra. A dolgozók összesen hat hétig élnek. Maguk vegetáriánusok, hogy ne

egyék el a kölykek elől a minden élő legdrágább nyersanyagát, a fehérjét, amiből a húsfélékben húszszázaléknyi van, a növényi eledelben 3-4 százaléknyi, ezért kell a tehénkéknek egész nap legelniük, szemben velünk, tehénevőkkel. Megjön a dolgozó, méhecskék és legyek könyörtelen vadásza, a többi rovar repülőizmaiból a nyálával kevert húspéppel, és a kikeléshez legközelebbi, azaz leghangosabban kaparászó darázslárvát megeteti, lenyalogatja, amivel alacsony értékű fehérjéhez is jut azért, ezzel tudja kihúzni a hat hetet; s indul új vadászatra. Szétszedem a fészket. Több száz lárva hiába várja a következő etetést. Akadnak kultúrák, amelyek szájában összefut a nyál másfél kiló lódarázslárva láttán, Keleten drága, királyi csemege.

Ha ezek kikeltek volna, harcra készen a Fészekért és a következő darazsakért... Az utódokért készek az életüket föláldozni. Ismerünk más hasonló fajokat is. Ha én nem pusztítom el a fészket, hanem csöndben eltűröm, hogy a nyár közepén kikeljenek a leendő királynők és a herék is, akkor ősszel a királynők, bespájzolva az összes leendő ivadékhoz szükséges örökítőanyagot, elrejtőznek valahol, fészeképítésre alkalmasnak látszó helyen, téli álomra, hiszen télen nincsen eledel. A fészek többi lakója pedig elpusztul. Kivétel nélkül. Az immár néptelen fészket, amely csudálatos „darázspapír" műalkotás, akár tartósítani is lehet, lelakkozva.

Ha én a vacak lim-lomjaim nélkül kibírom egy évig, és gondosabban zárom el a padlásomat a lódarázsfészek-műfajban utazó építési vállalkozók elől, akkor most nem kínoz a lelkiismeret-furdalás. Mert soha többé nem pusztítom el a lódarazsak keltetőkamráját. A lódarázs nem öl önként és kéjjel.

Repül egy ember az autóbuszban

Tilosban jár a darázs, vergődik az ablaküvegen. Látja a külvilágot, ahonnan véletlenül bekeveredett, nem érti, miért nem tud oda visszatérni, és most 40 kilométeres óránkénti sebességgel szállítják a Soroksári-úton, idegen vidékre, pedig otthon halaszthatatlan dolga volna. Sajnos ennek a busztípusnak nincsen az utas által kinyitható ablaka. Talán valamelyik megállóban majd megtalálja a kiutat. Olvasgatom az újságomat. Hisztérikus ordításra kapom föl a fejemet, és döbbenten észlelem, hogy csaknem vízszintesen, elhajított lándzsaként száll felém harcos, negyvenes Utastárs Úr, az ölemben landol hasonfekvésben, láthatóan nincs tudatában annak, hogy az ülésem foglalt. A kezében marokra gyűrt újság, és már csapdos is a fejem körül.

Mindig sejtettem, hogy kisebb vagyok egy darázsnál, nehéz engem észrevenni.

– Maga teljesen megőrült? – kérdezem riadtan.

– Darázs! Meg kell ölni! – üvölti, a szája habzik, hányja-veti magát az ölemben fekve, és vadul csépeli az ablaküveget, véletlenszerűen az ütőtávolságába került vonalakban.

– Szálljon le rólam! – kiáltok rá. Kevés, elszabadult benne a mélyen beírt alapprogramja.

– Darázs! Meg kell ölni!

– Miért kellene megölni!? Hagyja békén a darazsat! Menjen már rólam a fenébe!! – kezdek emelkedni. Zilált pofával húzódik vissza, nyakkendője a fülénél, nem vagyok biztos benne, hogy már magához tért, de a darázs ezúttal megúszta.

Lihegő királynő

Az alábbi szociológiai eset az 56-os villamoson történt, a Hűvösvölgy utáni első és második megálló között, már évekkel a leküzdött padlásfészek után, koratavaszi napsütésben. Lódarázskirálynő keveredett a kocsiba valamelyik nyitott ablakon. Egyetlen, harminc összekapaszkodott, humán tudatra épült pánik volt a kocsi, tébolyult hadonászás hol itt, hol ott a fejek körül, sikoly itt, sikoly ott. A királynő kétségbeesetten menekült volna, de a nálánál átlagosan nyolcvan-ezerszer nehezebb, ötvenszer–százszor nagyobb, gyilkos feszültségben egyesült lények viharzó koreográfiájában egy nála kilencvenszer intelligensebb organizmus sem talált volna kiutat, minden ablak mellett ült egy elkötelezett Terminátor, motoros aktivitáscsúcsban. Annyit talán mindenki tud a rovarokról, hogy nincsen tüdejük, a pici test oxigénszükségletét tracheák szolgálják ki, ezek különleges légjáratok, amelyekben például a repülési sebesség révén haladnak ki-be a légnemű anyagok. Légzőizmok természetesen nincsenek. Egy lihegő rovar valószínűtlen látvány.

Márpedig a királynő ritmusosan lihegett. Ereje végső fogytával felült a kocsi mennyezetére, méternyire tőlem; a repülésre fordítható energiája kifogyott, a repülőizmaitól mindössze annyi telt ki, hogy szabályos zihálással kapkodta-terelte a levegőt a tracheáiba. Ha van rovarlélek, a végkimerülésben talán felkészült az erőszakos halálra, de a maradék életösztöne megfulladni azért nem engedte.

Akkor odanyújtottam neki a kezem hátát. Kétségbeesetten rám nézett, aztán lassan rámászott a kezemre. Nem az első efféle élményem

volt ez rovarokkal. Ájtatos manó számára is volt már a kezem a világegyetem egyetlen biztonságos helye, ahol talán örökké meg kellene kapaszkodni, a csőrös-karmos gyilkosokkal túlnépesedett pokolban. A királynő folyamatos szemkontaktusban tűrte, ahogy a nyitott ablakhoz vittem, és kibocsátottam a haladás huzatába; szárnyra kapott, megállónyiról talán hazatalál, mégis lesz fészek.

Óvatosan körülnéztem. Nem büszkén, inkább dacos semlegességgel, nincsenek illúzióim a saját fajomat illetőleg. Azért nem voltam igazán felkészülve a papírrá préselt ajkak, az ádázul lobogó tekintetek sugározta sápadt, homogén gyűlöletre a kocsira telepedett, süket csöndben. Elmaradt a közös Diadal, helyette színre lépett egy közellenség.